

Az első nap bizony kissé szorongó szívvel léptem át leendő iskolám küszöbét. Hogy fog fogadni az igazgatóm, milyenek lesznek a gyerekek?

Az igazgatónőmmel folytatott beszélgetés nagyon kellemesen telt el, viszont megdöbbenem, mikor közölte velem, hogy a nyolcadik osztályban lesznek osztályfőnök. Nagy megtiszteltetésnek éreztem ezt, de ugyanekkor össze is szorult a szívem, hogy osztályfőnök lesznek, ráadásul a nyolcadikban! Hisz ezek a gyerekek már nagyok, tulajdonképpen félük felnőttek, hogy fognak majd rámm hallgatni?

Az első óráim a nyolcadikban volt. A gyerekek kíváncsian fogadtak. Ez mindenestre egy kicsit biztató volt. Elhatároztam, hogy felnőttként fogom őket kezelni, és így próbálom megtalálni a hozzájuk vezető utat. Már az első napokban megbizonyosodhattam, nem lesz könnyű dolgom.

Telt, múlt az idő, és bizony az egyik gyerekkel nagyon sok bajom volt. Szemtelen volt, visszabeszélt, nem hagyta a többieket sem figyelni, szóval ő volt az osztály legrosszabb gyereke. És én is elkövettem vele szemben egy hibát, éspedig azt, hogy az osztály előtt próbáltam őt jó útra téríteni. Ez nem járt eredménnyel. Szinte teljesen tanács-talan voltam. Néhány hét eltelte után azonban ez a gyerek odajött hozzám és arra kért, hogy ha ráérek, szíjjak rá egy kis időt, szeretne velem beszélni. Erre adtam is alkalmat, hisz én is nagyon kíváncsi voltam, mit akar nekem mondani. A gyerek azzal a kéréssel állt elő, hogy segítsék neki megjavulni, mert ez neki így nagyon rossz, mindenki őt szidja, és nem tudja, hogy javuljon meg. Bizony könny szaladt a szemembe. Nagyon boldog

voltam, hogy ilyen kéréssel fordul hozzám, és rájöttem arra, hogy ez a gyerek egyáltalán nem rossz, legfeljebb egy kicsit nehezebben nevelhető, mint a többi. Beszélgetésünk után kezet fogtunk, és ő fogadalmat tett, hogy megjavul. Én pedig megígértem neki, hogy segíteni fogom. Azóta jónéhányszor beszélgetünk is, sőt beszélgetésünkbe bevontam még másik két gyereket is, akik szintén problémát okoztak az osztályban. És ezek a meghitt beszélgetések eredményhez is vezettek.

Közben az első szülői értekezletet is meg kellett tartanom. Már előre nagy problémát jelentett. Soha életemben még nem voltam szülői értekezleten, nemhogy még én tartsak ilyet. Az volt a szerencsém, hogy az osztályszülői értekezlet előtt összevont értekezlet tartottunk, és így ott minden aktuális probléma feltárására lehetőség nyílt.

Mikor befejeződött az összevont értekezlet, bementem a szülőkkel az osztályba. Nem tudtam mivel kezdem, de a bemutatkozás után mindenki érdeklődni kezdett gyermeke tanulmányi eredménye és magatartása után. Azután valósággal rátámadtak a szülők a szóban forgó gyerek édesanyjára. El lehet képzelni, milyen érzés lehetett ez az édesanyának és egyúttal nekem is. Éreztem, hogy itt nekem cselekedni kell. És elmeséltem Gyurkával folytatott beszélgetésünket.

A végén jómagam, de a szülők is meghatódtak. Úgy éreztem, hogy sikerült a szülőkkel is megértetnem, nem lehet megbélyegezni valakit, hogy rossz, mert ez nem igaz. Hanem mindent el kell követnünk, hogy rendes, becsületes embert neveljünk belőle.

Kadlicskó Magda,
Csévharaszt, Pest megye

EGY ISKOLAI KIÁLLÍTÁS

Felszabadulásunk 20. évfordulója tiszteletére az 1964—65. tanév végén iskolai kiállítással demonstráltuk azt a munkát, amit a Szegedi Tanárképző Főiskola I. sz. Gyakorló Általános Iskolájának nevelői és gyermekközössége végez. E kiállítás megszervezéséről, kivitelezéséről és eredményeiről az alábbiakban összegezem tapasztalatainkat.

1. Szervezés és koncepció

A kiállítás megrendezését már a tanév elején tervbe vettük, iskolánk munkatervében szerepelt, tehát az egész nevelőtestület ennek tudatában végezhetette az évi munkát, a művelődésügyi miniszter tanévnyitói utasítása szellemében. Mert többek között éppen a kiállításra való felkészüléssel biztosítottuk,

hogy iskolai munkánk egészében és sok apró mozzanatában méltó helyet foglaljon el az évfordulóra való felkészülés.

Az alkalom szükségessé tett bizonyos történetiséget az összeállításban, végeredményben azonban a jelent akartuk bemutatni, az oktatási reformmal korszerűsített általános iskola munkáját. Ezért a kiállítás szerkezeti felépítésében, tartalmában nem az általában szokásos osztályonkénti bemutatást követtük, és nem tagoltuk szét az anyagot „alsó” és „felső” tagozatos szekciókra sem, hanem egy-egy tantárgy keretében az egységet, az oktatási folyamatot (a reformtanterv szerinti koncentrikus bővülést vagy a linearitást) akartuk a látogatóknak kivetíteni, tantárgyakon

belül az I. osztálytól, megszakítás nélkül a végző VIII. osztályig.

A tervszerű lebonyolítás érdekében létrehoztuk a kiállítás rendező bizottságát, amelynek tagjai általában a szaktárgyi munkaközösségek vezetői voltak, s amelyet egyik megbízott kartársunk irányított és fogott össze.

Az alapkoncepció az anyag gondos kiválasztására készítette munkaközösségeinket. A reformtanterv alapján végzett munkát demonstráló, egy-egy tantárgy egészét, az oktatási folyamatban elfoglalt helyét tisztán, áttekinthetően bemutatni viszonylag kevés anyaggal lehet. Ezért úgy határoztunk, hogy pl. osztályonként 1—1, ill. évfolyamonként 3—3 füzet tükrözze egy-egy tantárgy (pl. magyar, számítás) írásbeli anyagát. Ugyanígy, hogy 1—1 tanuló munkadarabbal érzékelteszük pl. az ipari jellegű gyakorlati foglalkozás tantervi követelményeit.

S végül szeretnénk volna bemutatni azt is, hogy oktató-nevelő munkánkban milyen mértékben tartunk lépést a korszerűséggel.

Az alapelveknek, célkitűzéseinknek megfelelően, ütemterv szerint heteken át folyt a gyűjtő, előkészítő munka (pl. az iskola történetére vonatkozó anyag összeállítása, oklevelek, serlegek, fényképek, műsoros régi meghívók összegyűjtése, grafikonok, tablók készítése). S végül az egész anyag birtokában megtörtént a tantárgyi részlegek kijelölése, az elrendezés, majd a kivitelezés, ami részlegenként a munkaközösségek tevékenységével, végeredményben az egész nevelőtestület összmunkájával valósult meg, de bevontuk ebbe a tanulókat is.

2. A kivitelezés

Bizonyos történetiséget követve úgy gondoltuk, sokak számára nem lesz érdektelen olvasni az első terem fő falán iskolánk történetének legfontosabb mozzanatait, amelyek 85 esztendő történetét ölelik össze. Vagy olvasni azoknak a nevelőknek a nevét, akik 1945 óta tanítottak iskolánkban, ma már azonban a főiskolán, az egyetemen, illetve sorsuk és tehetségük szerint másutt működnek, vagy nyugdíjasok, vagy a sírjuknál adózunk kegyelettel emléküknél. Úgy gondoltuk, nem lesz érdektelen azoknak a grafikonoknak, diagramoknak megtekintése sem, amelyek iskolánk 20 éves anyagi fejlődését, bővülését mutatják. 1946-ban mindössze 10 tanulócsoporthal, 10 nevelővel működött az iskola; ma pedig 26 tanulócsoporthal (24 osztály, 2 napközi otthonos csoport, kb. 750 tanuló), 48 nevelővel, 5 metódikussal rendelkezünk, kb. 250 tanárjelölttel képezünk. Mintegy 1000 ember munkája összegeződik eredményeinkben. E munka során 10 nevelőtestületi tag részesült az évek folyamán komány-, ill. minisztériumi kitüntetésben, s ez éppen az év-

fordulón, mikor eredményeinket vettük számba, töltött el bennünket teljesebb örömmel. (Mindezt névszaki rajzlapra tussal írt, rajzolt táblákkal, névsorokkal és fényképes tablólával mutattuk be.)

Ez a történetiség, az emlékek számba vétele fellelhető volt a kiállítás fényképanyagában, amely fényképek az illanó idő egy-egy mozzanatát, a múlt kiemelkedő eseményeit, eredményeit örökítik meg: énekkarainknak (a régi műsoros meghívók mellett), sportolóinknak (az oklevelek, serlegek, érmek mellett) évek óta kiemelkedő teljesítményeit állítják újból elébünk. Vagy gyermekszínpadunk sikeres előadásairól őriztek meg jeleneteket, úttörő- és kisdoboséletünk egy-egy felejthetetlen eseményét: a soproni, a salgóai, a dömösi tabor szépségeit, vidámságát, az avató ünnepélyeket, a kulturális sereg-szemléket, irodalmi, földrajzi országljáró kirándulásaink élményeit, hazánk tájainak szépségeit idézik, vagy a napközi otthon kis közösségének vidám pillanatait őrzik.

Az egyes tantárgyak keretében végzett munkát tehát folyamatosan, I. osztálytól kezdődően mutattuk be. Pl. a magyar nyelv és irodalmat a maga összetettségében: az I—VIII. o. írás, olvasás, fogalmazás, irodalom, nyelvtan, helyesírás anyagát a tanuló munkafüzeteivel, dolgozataival, a tanári szemléltetést is demonstráló táblai rajzokkal, helyesírási táblákkal. A számtan-mértan anyagának világos, áttekinthető elrendezése ugyancsak I. osztálytól kezdődően tükrözte a tanulónak a világ mennyiségi és térbeli összefüggéseire vonatkozó ismereteinek bővülését, a logikus gondolkodás és az absztraháló képesség fejlődését, az önellenőrzéssel kivitelezett munkát, a gyakorlati élettel való kapcsolatot, a tanári készítésű eszközökkel véggezhető terepmérés mozzanatait.

Az egyes tantárgyak tantervi bemutatása egybefonódott azzal a törekvésünkkel, hogy érzékeltessük, mennyire tartunk lépést a korszerűséggel oktató-nevelő munkánkban. Ezt fejezte ki pl. a magyar nyelv tanításában lefolytatott programozás kísérletét tükröző feladatlapok bemutatása, amire különben fizikából és számtanból is tettünk lépéseket. Ezt mutatta az irodalmi múzeum eddig összegyűjtött anyaga. A történelem részlegében a fotó szakkörben házilag készített nagy formátumú képek bemutatása, amelyek a művészettörténeti részek szemléltetésére alkalmasak. Ugyancsak történelemből a korhű öltözetet bemutató babák, az őskor emberének életmódját szemléletesen elképzeltető makettek, amelyeket mind a gyermekek készítettek, s amelyek egyben demonstrálták, miként lehet felhasználni a gyarkorlati foglalkozás során kialakított manuális jártasságokat egy ún. „humán” tantárgy keretében.

A korszerűsége való* törekvést mutatták az élővilág részlegében a tanulói munkával készített formalinos preparátumok, növény- és bogárgyűjtemények, amelyekkel a tantárgy óráin meg tudjuk valósítani a tömeges szemléltetést.

Hasonló természetű volt az is, amit a kémia, fizika részlegében láthattunk: a tanulókísérletekre vonatkozó anyag, amellyel azt érzékeltettük, hogy ha a tanulók is tevékenyen részt vesznek a kísérletezésben, sokkal realisabbak és tartósabbak lesznek ismereteik.

A mágneses tábla, a mágneses applikáció, amely a dinamikus szemléltetést teszi lehetővé, szinte minden tantárgy anyagában szerepelt. Ezt mondhatjuk el a magnetofon és a diafilm felhasználásáról is, amelyet több tantárgy tanításában sikerral alkalmazunk.

A tanárjelöltek hospitálásának eredményesebbé tételét szolgálja a fizika részlegében kiállított fülhallgatók készülék, amellyel a jelöltek a bemutató óra közben irányítást kaphatnak megfigyeléseik számára.

A korszerű nyelvtanítást tükrözte az orosz nyelv részlegének anyaga, az V. osztálytól a VIII-ig bemutatva a koncentrikusan bővülő beszélgetési témakörök applikációs eljárással szemléltethető képanyagát, majd a nyelvi tények elsajátításának eredményeit az önálló olvasásig és a beszélgetésig. Az orosz nyelvű beszélgetési versenyek kitűnő eredményei (az idén városi első és második hely, országos 7. helyezés) azt mutatják hogy iskolánkban megvalósul az orosz nyelv tanításában a korszerű elv: „Az igazi nyelvtudás: a nyelvet beszélni.” A levelező szakkör mintegy 150 tanulója levelez moszkvai, leningrádi, kievi, voronyezsi pajtásokkal és más népi demokratikus országok oroszul tudó tanulóival, nagyban elmélyítve gyermeinkben a proletár nemzetköziség érzését. A szakkör levelezési anyagának egy részét is bemutattuk.

A gyakorlati foglalkozás hatalmas anyaga I. osztálytól kezdődően — ipari jelleggel — a papír, fa, fém és műanyagmegmunkálást, a gép- és villanyszerelés alapműveleteinek eredményeit, e műveletek elvégzésekor kialakított jártasságokat mutatta be, s egyben érzékeltette munkaoktatásunknak a reformtervben elfoglalt helyét és szerepét. Ide kapcsolódott a mezőgazdasági foglalkozás őszi és tavaszi gyakorlatait demonstráló anyag, továbbá a téli foglalkozások anyaga és a háztartási gyakorlatok keretében végzett kézi és gépi varrás, szabás, horgolás, kötés, hímzés szép darabjai, amelyek mögött a tanulók megfelelő fokú technikai, technológiai ismeretei, s a szerszámok ügyes kezelése húzódik meg. S végül még az ezermester és a hajómodellező szakkör darabjai tanuskodtak tanulóink fejlett manuális készségéről, s a mű-

vészi rajztanfolyam 3 és 1/2 méteres papírmozajkja zárta a kiállítást a folyósó végének magasában.

3. Konklúzió

Végül is a viszonylag kevés, gondosan kiválogatott anyag három nagy termet és egy folyósót töltött meg a falon, asztalokon, üveges szekrényekben elhelyezett füzetek, rajzok, képek, munkadarabok formájában. A tanulók munkájának e produktumai a gyakorlat fokán a jártasságok és készségek szintjének mutatói még akkor is, ha ezeket a kiállítás jellegéhez alkalmazkodva a legjobbakból válogattuk is össze, mert össztömegükben bizonyos átlagot jelentenek.

Végelemzésben az egész kiállítás azt érzékeltette, hogy a tanulók intellektuális képességeinek fejlesztése a termelő munkával szoros egységben valósul meg iskolánkban, hogy a gyakorlati életre nevelünk, hogy a személyiség mindenoldalú fejlesztésével igyekszünk eleget tenni a reform célkitűzéseinek.

Kiállításunk tehát egy nagy iskolaközösség összképét demonstrálta a tanári-tanulói közös tevékenység konkrét munkadarabjaival, amelyek nem holt, improkutív tárgyak, hanem a jellem kifejezői is, hiszen bennük a tanulók értelmi, világnézeti, erkölcsi, esztétikai, testi fejlettsége, neveltsége is tükröződik, mint a felszabadult munka igazi értéke.

E demonstráció, amelyet igen sok pedagógus, szülő, tanuló és más érdeklődő tekintett meg, kölcsönös tapasztalatcsere volt a szakemberek számára, s egyben szembenézés önmagunkkal, egységben látás, eredményeink és hiányosságaink számbavétele, amelyek meghatározzák további tennivalóinkat.

CSILLIK LÁSZLÓ

Kávási Sándornak folyóiratunk ez évi 3. számának 233. oldalán megjelent TÖRTÉNELEM, TÖRTÉNET című cikkéhez kiegészítésként közöljük az alábbi jegyzetet, azzal a megjegyzéssel, hogy a témával kapcsolatos számottevő irodalom nem áll rendelkezésre. A cikk írója lényegében ezekre a forrásokra hivatkozik:

JEGYZETEK

1. A magyar nyelv értelmező szótára VI. Bp. 1962. 787., 788—789.
2. Itt Plehánov találó megállapítására gondolunk, ti. arra, hogy minden valamelyest is egzakt tudománynak pontosan meghatározott terminológiát kell alkal-